

Raná péče, terénní práce a její kvalita

Mgr. Ivana Kudelová
Středisko rané péče SPRP Brno

mediální partner

betynka

www.tydenranepece.cz

Obecné vymezení rané péče

- raná péče je **sociální služba** (zákon 108/2006 Sb.)
- má **terénní** charakter
- řadí se mezi služby **sociální prevence**
- **klientům** je poskytována **bezplatně**
- klientem = uživatelem služby rané péče je **celá rodina** dítěte s postižením
- poskytovatel rané péče má vždy **vymezenou cílovou skupinu** (rodiny dětí s určitým typem postižení) a **region působnosti**

mediální partner

betynka

www.tydenranepece.cz

Vymezení pojmů - Zákon 108/2006 Sb.

- § 54 **Raná péče**
- (1) Raná péče je terénní služba, popřípadě doplněná ambulantní formou služby, služba poskytovaná dítěti a rodičům dítěte ve věku do 7 let, které je zdravotně postižené, nebo jehož vývoj je ohrožen v důsledku nepříznivého zdravotního stavu. Služba je zaměřena na podporu rodiny a podporu vývoje dítěte s ohledem na jeho specifické potřeby.
- (2) Služba podle odstavce 1 obsahuje tyto základní činnosti:
 - a) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
 - b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
 - c) sociálně terapeutické činnosti,
 - d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

mediální partner

betynka

www.tydenranepece.cz

Vymezení pojmů - Vyhláška č. 505 / 2006, § 19

Základní činnosti při poskytování rané péče se zajišťují v rozsahu těchto úkonů:

a) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti:

1. zhodnocení schopností a dovedností dítěte i rodičů, zjišťování potřeb rodiny a dítěte s postižením nebo znevýhodněním,
2. specializované poradenství rodičům a dalším blízkým osobám,
3. podpora a posilování rodičovských kompetencí,
4. upevňování a nácvik dovedností rodičů nebo jiných pečujících osob, které napomáhají přiměřenému vývoji dítěte a soudržnosti rodiny,
5. vzdělávání rodičů, například formou individuálního a skupinového poskytování informací a zdrojů informací, seminářů, půjčování literatury,
6. nabídka programů a technik podporujících vývoj dítěte,
7. instrukce při nácviku a upevňování dovedností dítěte s cílem maximálního možného využití a rozvoje jeho schopností v oblasti kognitivní, senzoričké, motorické a sociální

mediální partner

betynka

www.tydenranepece.cz

Vymezení pojmů - Vyhláška č. 505 / 2006, § 19

Základní činnosti při poskytování **rané péče** se zajišťují v rozsahu těchto úkonů:

b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím:

1. pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob,
2. podpora a pomoc při využívání běžně dostupných služeb a informačních zdrojů,

c) sociálně terapeutické činnosti:

1. psychosociální podpora formou naslouchání,
2. podpora výměny zkušeností,
3. pořádání setkání a pobytových kurzů pro rodiny

mediální partner

betynka

www.tydenranepece.cz

Vymezení pojmů - Vyhláška č. 505 / 2006, § 19

Základní činnosti při poskytování **rané péče** se zajišťují v rozsahu těchto úkonů:

d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí:

1. pomoc při komunikaci, nácvik dotazování a komunikačních dovedností, podpora svépomocných aktivit rodičů,
2. doprovázení rodičů při vyřizování žádostí, na jednání a vyšetření s dítětem, popřípadě jiná obdobná jednání v záležitostech týkajících se vývoje dítěte.

mediální partner

betynka

www.tydenranepece.cz

Základní charakteristiky služby rané péče

- **Komplexnost:** klientem a uživatelem služeb je **celá rodina dítěte s postižením**
- **Terénní forma:** základ služby tvoří konzultační návštěvy odborníka – poradce rané péče **v domácnosti klienta**
- **Kontinuum:** služby jsou jednomu klientovi (rodině) poskytovány dlouhodobě, zpravidla několik roků
V průběhu služby také informujeme klienta o návazných službách, případně dalších možných formách pomoci

mediální partner

betynka

www.tydenranepece.cz

Základní charakteristiky služby rané péče

- Vysoká **odbornost**, jasná **pravidla**, standardy
- **Tradice**: služby rané péče pro rodiny dětí se **zrakovým a kombinovaným postižením** jsou poskytovány v České republice již **od roku 1990**
- **Spolupráce**: Informování o službě a depistáž, stejně jako poskytování služby, probíhají ve spolupráci s dalšími odborníky (lékaři, sociálními pracovníky...)

mediální partner

betynka

www.tydenranepECE.cz

Proč právě RANÁ péče?

- **raná** péče je péče **časná** (brzká) – má být rodině k dispozici **co nejdříve** po zjištění závažného postižení, které negativně ovlivňuje či ohrožuje vývoj dítěte
- pojem **raná** péče současně obsahuje označení životního období – **raného věku** dítěte, v jehož průběhu jsou služby rodině poskytovány. Dynamika vývoje dítěte, ovlivňovaná jeho postižením (smyslovým, tělesným, kombinovaným, mentálním), posunuje hranici pro vymezení raného věku až do 7 let

mediální partner

betynka

www.tydenranepece.cz

Odborná východiska

- **Neurofyziologie:** Výzkumy ukazují, jak obrovský význam pro vývoj člověka hrají první roky jeho života. Přestože mozek je schopen vytvářet nová nervová spojení po celý život, dovednosti se rozvíjejí nejrychleji a člověk se nejlépe přizpůsobuje změnám právě v raném dětství. Důležité je proto začít **co nejdříve** cíleně ovlivňovat využití kompenzačních schopností mozku u dětí, které mají v některé oblasti vývoje vážný handicap

mediální partner

betynka

www.tydenranapece.cz

Odborná východiska

- **Sociální psychologie:** Rodina, do které se narodí dítě s postižením, prochází nesmírně těžkým obdobím vyrovnávání se s neočekávanou skutečností. Extrémní zátěž působí na stávající sociální vazby v nejužší i širší rodině. Nezvládnutí situace může vyústit například v umístění dítěte do ústavního zařízení sociální péče. Pokud se však rodiče rozhodnou nevzdat se své zodpovědnosti za výchovu dítěte, potřebují podporu lidskou i odbornou

mediální partner

betynka

www.tydenranepece.cz

Odborná východiska

- **Speciální pedagogika:** Dítě s postižením je dítětem se speciálními potřebami – k podpoře jeho vývoje je nutno vynaložit mnohem víc motivačního úsilí, nápaditosti i trpělivosti než u dítěte zdravého

mediální partner

betynka

www.tydenranepece.cz

Shrnutí pojmů – abychom si rozuměli 😊

- Raná péče je určena rodinám dětí raného věku s takovým zdravotním postižením, **které ovlivňuje či ohrožuje vývoj dítěte**
- Za raný věk považujeme (v souvislosti s poskytováním rané péče) věk od narození dítěte do maximálně 4 let jeho věku (pokud jde pouze o postižení smyslové), respektive do 7 let věku (pokud jde o postižení kombinované)

mediální partner

betynka

www.tydenranepece.cz

Raná péče = komplexní podpora rodiny

Model rané péče „PROVÁZENÍ“ vychází

- z **potřeb dítěte** se zdravotním postižením - smyslovým, tělesným, mentálním, kombinovaným...
- z potřeb jeho **rodiny** (provázení náročným obdobím, podpora odborná i lidská)
- z potřeb **společnosti** (minimalizace nákladů, potřeba integrovat, ...)
- z daných pravidel, standardů, metodik...

mediální partner

betynka

www.tydenranepece.cz

Raná péče = komplexní podpora rodiny

Cílem rané péče je zejména:

- **Zmenšit negativní dopad postižení dítěte na jeho vývoj** = umožnit dítěti, aby se naučilo v maximální možné míře využívat zachované orgánové funkce (např. zbytek zraku, zbytek sluchu,), poskytnout mu podmínky pro rozvíjení kompenzačních mechanismů, usnadnit mu poznávání okolního světa...
- **Zmírnit dopad závažného handicapu dítěte na rodinu, ve které vyrůstá**

mediální partner

betynka

www.tydenranepece.cz

Raná péče = komplexní podpora rodiny

K naplňování zmíněných hlavních cílů rané péče se snažíme:

- **Posilovat rodičovské kompetence** a odvahu rodičů nést zodpovědnost za výchovu dítěte s postižením a snižovat tím riziko umístění dítěte do ústavního zařízení
- Spolu s rodiči hledat optimální cestu ke stimulaci dítěte
- Podporovat rodinu v posilování funkčních vazeb (pečovat o to, co funguje a o co se mohou opřít), v objevování a využívání vnitřních zdrojů v rodině a komunitě

mediální partner

betynka

www.tydenranepECE.cz

Pilíře rané péče – jinými slovy totéž 😊

- **Speciálně pedagogická podpora psychomotorického vývoje dítěte** - vede dítě k využívání a rozvíjení zachovaných zbytkových funkcí a k rozvoji kompenzačních smyslů či mechanismů, které částečně nahradí funkce oslabené či vymizelé vlivem zdravotního postižení
- **Psychosociální podpora rodiny** ve fázi akceptace dítěte s jeho handicapem – podpora v posilování fungujících vazeb v systému rodiny a komunity
Posilování schopnosti rodičů a dalších členů rodiny hledat a využívat vlastní zdroje

mediální partner

betynka

www.tydenranepece.cz

Základní formy realizace rané péče

- Terénní práce odborného poradce v rodině handicapovaného dítěte = **konzultační návštěvy** v domácím prostředí clientské rodiny (tvoří nejméně 75% náplně služby rané péče poskytované clientské rodině)
- Podpora **svépomocných aktivit** skupin rodičů – klientů (sdílení problémů, sdělování zkušeností, vzájemná podpora) pořádáním různých forem setkávání rodin

mediální partner

betynka

www.tydenranepece.cz

Doplňkové formy realizace rané péče

- Doplňkové ambulantní programy pro děti s postižením – diagnostika a stimulace ve speciálně upravených prostorách střediska rané péče
- Pořádání vzdělávacích seminářů pro rodiče - klienty, předávání a zasílání informací, vydávání časopisu pro klienty...
- Klienty vyžádaný doprovod k odbornému lékaři nebo k jednání na úřadech (zaměření zejména na překonání komunikační bariéry mezi účastníky – tedy „aby si lépe porozuměli“)

mediální partner

betynka

www.tydenranepECE.cz

Základní nástroje k realizaci rané péče

- Vypracované **metodiky** podpory vývoje dítěte s postižením pro jednotlivé cílové skupiny
- Vypracovaná **pravidla, principy a standardy** pro poskytování služeb rané péče
- **Odbornost** poradců rané péče a jejich **další vzdělávání**
- **Týmová spolupráce** (odborníci v rámci organizace + rodiče dítěte s postižením + externí konzultanti...)

mediální partner

betynka

www.tydenranepECE.cz

Zásady rané péče

- **Míra podpory**, poskytované konkrétní klientské rodině, a skladba aktivit v rámci služby rané péče vždy **závisí na**:
- aktuálních potřebách rodiny, deklarovaných rodiči
- cílech služby, které si klient určuje při zahajování služby rané péče
- dílčích cílech dojednávaných mezi poradcem rané péče a rodiči průběžně v rámci stanovování individuálního plánu

mediální partner

betynka

www.tydenranepECE.cz

Vývoj rané péče – změny v čase

dříve

- Hlavním hlediskem je typ zdravotního postižení dítěte, od něj se odvíjí jeho handicap (studium diagnózy, zvažování prognózy vývoje)
- Podle handicapu koncipujeme speciální pedagogickou podporu a vzdělávací program pro dítě a poradenství pro rodiče

nybí

- Typ zdravotního postižení dítěte je směrodatný pro volbu poskytovatele služby
- Hlavním hlediskem je vliv nestandardní situace, spojené se zdravotním postižením dítěte, na sociální systém rodiny a komunity, do které dítě patří
- Podle potřeb rodiny koncipujeme péči

mediální partner

betynka

www.tydenranepece.cz

Vývoj rané péče – změny v čase

dříve

- Zaměření na dítě a jeho „defekt“ – **poradenství + péče**
- **Odborník** – „vím co potřebujete, podle toho vám poradím, povedu vás...“

nyní

- Zaměření na rodinu dítěte s postižením a na potřeby všech jejích členů – **podpora**
- **Partner** – respektuji vaše kompetence a váš názor, ptám se: „co je pro vás právě teď důležité, co potřebujete řešit?“ Individuální plán cíle klienta

mediální partner

betynka

www.tydenranepece.cz

Vývoj rané péče – změny v čase

dříve

- Diagnostika postižení dítěte (zdravotníci)
- Diagnostika schopností dítěte „co umí?“ (speciální pedagog...)
- Stanovení pedagogického cíle (co ho chci naučit)
- Intervence

nyní

- Diagnostika postižení dítěte (zdravotníci)
- Zjišťování potřeb rodiny (co potřebujete řešit nejdřív)
- Vyjednání individuálního cíle klienta
- Dojednání postupných kroků k naplňování cíle a jejich realizace
- Zpětná vazba, úprava cíle...

mediální partner

betynka

www.tydenranepECE.cz

Významné milníky rané péče v ČR

- 1977 Dr. Josef Smýkal založil v Brně Tyflopedickou poradnu – poradenství pro rodiče dětí s těžkým zrakovým postižením z celé Moravy
- 1990 vznik poraden pro rodiče zrakově postižených dětí v Brně a Praze při ČUNS
- 1992 vznik „partnerské“ včasné péče při Diakonii ČCE (děti s Downovým syndromem a mentálním postižením)

Významné milníky rané péče v ČR

- 1997 založení Společnosti pro ranou péči - NNO, která převzala provozování Středisek rané péče pro rodiny dětí se zrakovým a kombinovaným postižením
- 1998 začala práce na vytvoření standardů rané péče

2002 oficiálně „pod křídly“ MPSV, které vydalo druhové Standardy rané péče / intervence

mediální partner

betynka

www.tydenranepece.cz

Významné milníky rané péče v ČR

- 2006 zákon o sociálních službách zahrnuje ranou péči mezi sociální služby
- Jako všechny ostatní sociální služby musí raná péče naplňovat předepsané standardy kvality

Kvalita služby rané péče

Podle čeho poznáme, že je sociální služba kvalitní?

Kvalitní sociální služba je v souladu s:

- Potřebami klienta – uživatele služby
- Potřebami společnosti
- Danými pravidly, kritérii, principy, standardy

mediální partner

betynka

www.tydenranepece.cz

Kvalita služby rané péče

- **Standard** – označuje obecný princip, dohodnutou úroveň služby
- **Kritéria** – popisují jak tuto úroveň dosáhnout, jsou indikátory jeho naplňování, označují způsob, jak zajistit fungování standardu. Je možno je stupňovat dle případného nebo požadovaného růstu kvality.
- **Rozpoznávací znaky** – poukazují na konkrétní hlediska, podle kterých je možno poznat, jak jsou kritéria standardu naplňována a označují nástroje, podle nichž je možno kontrolovat kvalitu poskytovaných služeb.

mediální partner

betynka

www.tydenranepECE.cz

Co potřebujeme, abychom mohli poskytovat kvalitní službu?

- Na čem můžeme stavět (tradice, dobrá praxe)
- Co musíme umět (praktické dovednosti)
- Co potřebujeme vědět (teoretické znalosti)
- Na co nesmíme zapomínat (etika, pravidla...)

mediální partner

betynka

www.tydenranepece.cz

K čemu to všechno je???

- Soulad služby s potřebami jejích uživatelů
- Soulad se strategií rozvoje daného regionu (zajištění kvalitní péče pro osoby se zvláštními potřebami)
- Rozvoj oboru a služby rané péče, soulad s evropskými trendy

mediální partner

betynka

www.tydenranepece.cz

Jak se pozná spokojený klient?

- Pracujeme na jeho cílech, naplňujeme **jeho zakázku a on o tom ví**
- Ví také, že cíle služby a zakázku může měnit v závislosti na měnících se potřebách rodiny, dítěte...
- Rozumí tomu, co se odehrává a proč...

Principy služeb rané péče

Princip **důstojnosti**

- Respektujeme individualitu dítěte a kulturní, sociální a výchovné zvláštnosti každé rodiny
- Jednáme s klienty v každé situaci dle zásad partnerství
- Prostory pro ambulantní programy jsou zařízeny a vyzdobeny tak, aby klienty neurážely a nesnižovaly jeho důstojnost
- Dokumentace je vedena s ohledem na důstojnost klienta

mediální partner

betynka

www.tydenranepECE.cz

Principy služeb rané péče

Princip **ochrany soukromí** klienta

- Během konzultace v domácím prostředí klienta vstupuje pracovník služeb rané péče pouze na ta místa, kam je zván
 - Veškeré informace o klientovi jsou poskytovány pouze s jeho souhlasem
- S dokumentací o klientovi se nakládá jako s důvěrným materiálem

mediální partner

betynka

www.tydenranepece.cz

Principy služeb rané péče

Princip **zplnomocnění**

- Pracovník respektuje právo klienta na kvalifikované a objektivní informace v množství, jaké si vyžádá a právo a zodpovědnost klienta rozhodovat o sobě
- Při plánování a hodnocení programu služeb rané péče jsou rodiče členy interdisciplinárního týmu

Služby rané péče podporují právní vědomí rodin a sounáležitost klientských skupin

mediální partner

betynka

www.tydenranepECE.cz

Principy služeb rané péče

Princip **nezávislosti**

- Služby rané péče podporují u rodičů a dítěte snahu nacházet a využívat vlastní zdroje a schopnosti ke zvládnutí situace, v níž se nacházejí
- Služby jsou klientovi poskytovány takovým způsobem, aby nečinily rodinu závislou na žádné instituci výchovně-vzdělávacího ani pobytového (ústavního) typu - od nich musí být služby rané péče obsahově, finančně i personálně odděleny

mediální partner

betynka

www.tydenranepECE.cz

Principy služeb rané péče

Princip **práva volby**

- Klient se může rozhodnout pro přijetí či nepřijetí nabízených služeb
- Služby rané péče jsou koncipovány na základě spolurozhodování klienta o výběru služeb a tvorbě individuálního plánu

mediální partner

betynka

www.tydenranepECE.cz

Principy služeb rané péče

Princip **týmového přístupu** a **komplexnosti služeb**

- Spolupráce externích i interních členů v interdisciplinárním týmu a jejich vzájemná informovanost přináší ve svých důsledcích kvalitativní, časové a ekonomické výhody pro klienta a společnost

Klient je zván k rozhodujícím jednáním

mediální partner

betynka

www.tydenranepece.cz

Principy služeb rané péče

Princip **přirozenosti prostředí**

- Převážná část služeb je klientům poskytována v přirozeném prostředí dítěte, tj. v rodině
- Služby rané péče volí takové metody, které podporují přirozené prostředí v rodině i komunitě dítěte, kde je speciálního pouze tolik, kolik je nezbytně třeba

Pracovník si domlouvá domácí konzultace tak, aby respektoval běžný chod a rytmus rodiny

mediální partner

betynka

www.tydenranepECE.cz

Principy služeb rané péče

Princip **kontinuity** péče

- V rámci ukončování péče je klient informován o návazných službách a je mu nabídnuto jejich zprostředkování v regionu
- Služby rané péče podporují sociální integraci dítěte a jeho rodiny v rámci komunity a regionu

mediální partner

betynka

www.tydenranepECE.cz

Principy služeb rané péče

mediální partner

betynka

www.tydenranepECE.cz

Principy služeb rané péče

mediální partner

betynka

www.tydenranepECE.cz

mediální partner

betynka

www.tydenranepECE.cz

mediální partner

betynka

www.tydenranepECE.cz

mediální partner

betynka

www.tydenranepECE.cz

